

Gunita Boka

"Kādas lauku viensētas stāsts"

Sen pamestu un ļaužu atstātu lauku māju Latvijā diemžēl netrūkst. Reizēm, apceļojot dzimto zemi, ne vienā vien vietā gadās redzēt dažādās stadijās pusgruvušu un jau pavisam sagruvušu māju apsūdzošās drupas. Ar kailiem, sakaltušu ābeļu pirkstu zariem, kas pārmetoši veras debesīs. Ar sūnām apauguši laukameņi, un neizbrienamos brikšņos pārvērtušies kādreiz jaunie un spraunie koku krūmiņi.

Tādu ainu netrūkst arī Kurzemes piejūras ciematiņā Kalnišķos. Sevišķi, ja braucat pa tā saucamo galveno un centrālo ceļu, kurš ved cauri miestīņam līdz Embrekšu kapsētai un tālāk jau uz Papes ezeru.

Kādreiz tik greznās kolhoza priekšnieku ēkas, tagad sašķiebušās katra uz savu pusi, un Dievs vien zina, kurā brīdī tās gāzīsies gar zemi pavisam.

Par plašajām, senajās dienās ar dzīvības murdoņu piepildītajām traktoru un mehanizatoru darbnīcām vairs liecina tikai baltu ķieģeļu sienas.

Kā arī grūti noticēt, ka mazajā un tumšajā šķūnītī jauni deju pāri kādreiz aizrautīgi griezās valcerī un pretējās durvīs darbojās ciema pasts.

Ja vien mēs būtu Ziemeļamerikā, tad centrā esošajam vietējam veikaliņam droši varētu piešķirt "Par pēdējo mohikāni" dēvēto Goda rakstu, jo tas atšķirībā no pārējiem būdu brāļiem savas durvis ir vēris ciet salīdzinoši nesen. Aiz pavisam provizorisks iemesls – vietējā pašvaldība vairs nekādi nevarēja atrast cilvēku, kurš būtu ar mieru veikt tur pārdevēja, "produktu kastu cilātāja" un pārējos ar veikalu apsaimniekošanu saistītos pienākumus.

Iespējams, kādam tas nešķitīs nekas sevišķs un ievērības cienīgs, taču tieši tāpēc, ka apkārt ir tik daudz posta ainavu, man ļoti gribējās izstāstīt stāstu par MŪSU dzimtas māju – Kalnišķu "Strazdiņiem". Mūsu vecmāmiņas Ilzes un vectēva Pētera ar palīgiem celto māju. Skopā piejūras zemē, kura turklāt pilna ar dažnedažāda izmēra akmeņiem. No pavisam sīkiem, kurus ar aci pat saskatīt nevar, vien ejot kāja aizķeras, līdz tik prāviem, uz kuriem rāmos vasaras vakaros tik sēdēt un izsapņot visnepatīgākās skuķu iedomas un fantāzijas.

Mēs omītei kopā bijām patiesi prāvs mazbērnu pulks. Kā tautā saka – velna ducis jeb veseli 13! ! Kuri sevišķi vasarās, piebira pilns pagalms, un saturēt visus vienkopus bija gandrīz neiespējami. Ne reizi vien kaimiņi kādu no bara "noklīdušo" pa ceļam bija noķēruši un atgādāja "Strazdiņu" sētā atpakaļ.

Kad 1970. gada rudenī Pēteris devās savā Aizsaules ceļojumā un vecmāmiņa palika atraitnēs, jau pieaugušās atvases bija nodibinājušas savas ģimenes un pārcēlušās uz patstāvīgu dzīvi Liepājā. Taču nu steidzās mammai lauku darbos līdzēt katru brīvu brīdi.

Arī mazbērni, sevišķi vasarās, piebira pilns pagalms, un saturēt visus vienkopus bija gandrīz neiespējami. Ne reizi vien kaimiņi kādu no bara "noklīdušo" pa ceļam bija noķēruši un atgādāja "Strazdiņu" sētā atpakaļ.

Taču pat ar visiem palīgiem apkopt plašo saimniecību un lopus Ilzei kļuva arvien grūtāk un, vairākus gadiņus tā "nolauzusi", plašā saime pieņēma lēmumu, ka arī mammai jānāk uz pilsētu pie bērniem un mazbērniem.

Mājas gan nolēma nepārdot, un vēl tagad spilgtā atmiņā ir ainas, kā abas ar omīti braucām uz Kalnišķiem lasīt baltās upenes.

Atliek vien pievērt acis, un jau tūdaļ jūtu vecās pirtiņas koku smaržu. Tādu kā vītīnātu, mazliet apdegušu, bet bezgala aromātisku, no atmiņas neizdzēšamu.

Kā raibā kaleidoskopā var savirknēt ainas, kurās mēs, bērni, peldāmies vietējā dīķītī, kāpjām kokos un krītam. Ar garu zaru bakstām uz meža takas saulītē izlīdušo zalkšu ķēniņu. Tā varētu turpināt vēl labu brīdi.

Taču laiks dara savu un arī mūsu "Strazdiņiem" pienāca brīdis, kad bez nopietna remonta vairs neiztikt. Jāglābj caurais jumts, kurš bija iesācis tecēt, un cik gan vēl ziemu ēkas varētu turēt bez kurināšanas.

Arī attālums no Liepājas, lai regulāri izbraukātu, nav tik mazs. Turklāt katram jau savu darbu un pienākumu pietiek tāpat. Un tā tika nolemts mājas pārdot.

Nu jau daudzus gadus arī mūsu omīte dus Embrekšos, un, kaut arī dzimtas kapiņus apciemot braucam regulāri, nekad vairs nebijām iegriezušies "Strazdiņos". Kāda sāpīga smeldze bija no tā atturējusi. Zinājām, ka mājās saimnieko labi un krietni, bet mums sveši ļaudis. Uzprasīties uz vizīti kavēja arī iedzimtais latviešu kautrīgums, un kaut kā pietika ar apziņu, ka mājas neiet postā un par tām labi rūpējas. Kaut mūsu nopelnu tur, protams, jau nav nekādu.

Līdz pagājušā vasarā kādā radu saietā viena no māsīcām padalījās ar savu sapni. Un ak, vai! Tas taču bija mums visiem, tovarar sēdošajiem, kopīgs! Redzēt un atkal sajūst savu bērniības saliņu, savas saknes Kalnišķu "Strazdiņos".

Lai nodoms neizkūp vējā, tika nolikts un saskaņots konkrēts datums, un kādā lietainā sestdienas rītā mūsu pulciņš, kas sastāvēja no manām abām "lielajām" māsīcām Ivetas un Indras, manas krustmātes Annas un tantes Katrīnas, kā arī Ivetas meitas Elīnas, kura bija uzņēmusies šoferīša funkcijas, un, protams, manis – "sīkās" Gunitas – sakāpis Ivetas busiņā, pa šoseju devās uz Nīcas pusi.

Kaut arī laika apstākļi nelutināja un smidzināja nepatīkams, sīks lietutiņš ar Liepājai raksturīgām vēja brāzmām, nolēmām braucienu neatlikt, jo diezin vai pietiks dūšas vēl reizi visām kopā uz ko tādu saņemt. Pa ceļam izstrādājām arī stratēģiju, ka Kalnišķos mašīnu atstāsim ceļa galā un caur kokiem mēģināsim "palūrēt" kāda tagad māja izskatās. Likās, pietiek vien ar apziņu redzēt un atcerēties, kā viss tolaik bijis.

Apkopušas vecvecāku dusas vietu, devāmies uz savu mērķi. Arī lietūs bija mitējies un, šķiet, pats Dievs bija sabiedrotajos, gādājot par mierīgu un jauku laiku. Domāts, darīts. Izkāpušās no mašīnas, klusi "lavijāmies" māju virzienā. Snaikstot degunus caur saaugušajām priedēm, redzējām ka pagalmā valda rosība. Sīka auguma padzīvojusi sieviete enerģiski izrikoja kādu zāles plāvēju. Pagriežusi galvu, kundze tūdaļ mūs pamanīja. Ko nu vairs slēpties. Bijīgi mūsu pulciņš devās, kā atklājās, saimnieces virzienā, un kautrīgi taisnojāmies, ka gribam tikai apskatīties, kādas tagad ir mūsu dzimtās mājas.

Rasmas kundze izrādījās arkārtīgi viesmīlīgs un komunikabls cilvēks un laipni mūs aicināja sētā. Uz ko tādu pat nebijām cerējušas, taču pretimnākšanu pieņēmām ar lielu pateicību un prieku. To, ka vēl reizi varēsīm sēdēt uz "sava" akmens, apķerties "savam" kokam un vēl daudz ko citu, nebijām iedomājušās pat pārdrošākajos sapņos. Saimnieces iedrošinātas, Indra ar Ivetu kārtīgi izlodā pat bērniņu telpu, kur starp putekļiem un koku dēļiem paslēpušās tik daudz bērnu dienu atmiņas. Krustmāte ar Kati drusku arī pastrīdas, kurā vietā ūdens kulba stāvējusi vai gurķu skābējamā muca.

Un – ko tur slēpt – reizi pa reizei mūsu acīs iemirdzas arī asaras. No kādām dzīlēm tās nāk?

No netveramā, kuram atkal ļauts kaut mazliet pieskarties?

No sajūtas, ka šeit ir tavas saknes, kurām mūžīgi mazliet sātīgi smelgt un uz kurām tiekties?

Ceļu krustojums meža ielokā ar gaumīgu norādi uz mūsu dzimtas mājām.

Sirsnībā šķiroties, Rasmus kundze pastāsta, ka nu jau vairākus gadus ir atraitnēs, taču par mājām palīdz gādāt meita ar savu ģimeni, kura labprāt arī pavada tur Latvijas vasaras un, kas zin, iespējams, arī pārcelsies uz patstāvīgu dzīvi.

Šī doma nomierina. Un ir tik labi zināt, ka MŪSU māja "ir, bija un būs", kā slavenajā filmā teica Eduards Pāvuls jeb Cepļa kungs.

Mazs punktiņš Latvijas kartē, saglabāts, nosargāts un darbīgu, uzņēmīgu ļaužu skaisti saposts.

Tagadējās saimnieces stādītas hortenzijas mājas galā. Manā bērnībā tur zaļoja koši rozā mežrozīšu krūms un lielais akmens uz kura mēs, māsīcas, sēdējām un "ganījām" savus sapņu zirgus.

Indra, es un Iveta sadevušās rokās ap vareno liepu "Strazdiņu" sētsvidū.

mūsu pulciņš sakot ardievas pēc ciemošanās Kalnišķos.

Foto no personiskā arhīva.